

ବୁଢ଼ା ଶଙ୍ଖାରି

● ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର

ଲେଖକ ପରିଚୟ :

କାନ୍ତକୋମଳ ପଦାବଳୀରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ (୧୮୮୮-୧୯୫୩)ଙ୍କର ରଚନାଗୁଡ଼ିକ ସମୃଦ୍ଧ ହେତୁ ତାଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥରେ “କାନ୍ତକବି” ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରାଯାଇଛି । ବ୍ୟଙ୍ଗ ବିଦ୍ରୁପ ମଧ୍ୟରେ ପାଠକ ମନରେ ବିମଳ ହାସ୍ୟ ସଞ୍ଚାର କରିବା ସହିତ ସମାଜସଂସ୍କାର ଭାବନା ତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିର ମୁଖ୍ୟ ବିଭବ । କଥାସାହିତ୍ୟ ଓ କାବ୍ୟକବିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କର ସିଦ୍ଧି କାଳଜୟୀ । ‘ଜୀବନ ସଂଗୀତ’, ‘ଜାତୀୟ ସଂଗୀତ’, ‘କଲ୍ଲୋଳ’ ଓ ‘ଚଟକ ଚନ୍ଦ୍ରହାସ ଚଂପୁ’ ବିବିଧ କବିତା ମଧ୍ୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତଙ୍କ କବି ପ୍ରତିଭାର ସ୍ବାକ୍ଷର ନିହିତ । ‘କଣାମାମୁ’ ଉପନ୍ୟାସ ଓ ‘ବୁଢ଼ା ଶଙ୍ଖାରି’ ଗଳ୍ପ କାନ୍ତକବିଙ୍କର ଅମ୍ଳାନ ସୃଷ୍ଟି । ହାସ୍ୟ ମଧୁର ବେଦନାର ଜୀବନ୍ତ ରୂପାୟନ ତାଙ୍କର କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପ । ‘ବନ୍ଦେ ଉତ୍କଳ ଜନନୀ’ ଜାତୀୟ ଗୀତିକାର ସେ ସ୍ମରଣୀୟ ସ୍ରଷ୍ଟା ।

ରକ୍ତର ସଂପର୍କ ନ ଥାଇ ମଧ୍ୟ କିପରି ଅନାବିଳ ବାସଲ୍ୟ ପ୍ରେମର ମହାନତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇଛି ତାହା ହିଁ ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପର କଥାବସ୍ତୁ ।

ପ୍ରାୟ ଫଗୁଣ ମାସ ଶେଷ ସରିକି, ଉତୁଡ଼ିଆ ଖରାବେଳେ ବୁଢ଼ାଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗାଁ ମଝିରେ ଯାଉଥିଲା । ଷାଠିଏ ବରଷର ବୁଢ଼ା, ଦାନ୍ତଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ପଡ଼ିଗଲାଣି; ମୁଣ୍ଡବାଳ ତେଣିକି ଥାଉ ଛାତି ବାଳଗୁଡ଼ାକ ପାଚି ଧୋବଫରଫର ଦିଶୁଛି । ବୁଢ଼ା ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ଟୋକେଇ; ଧୂଳିରେ ଆଣ୍ଟୁଯାକେ ବୁଡ଼ିଛି, ଅଷ୍ଟାଙ୍କ ଶରୀର ଝାଳରେ ବୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ବାଟେ ବହିଯାଉଛି ।

ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ଘର । ପକ୍କା ପିଣ୍ଡା, ସାତଶେଣିଆ ଛପର, ଯାଉଁଳି କବାଟ । ବୁଢ଼ା ସେହି

ପିଣ୍ଡାରେ ବୋଝଟି ଥୋଇଦେଇ ନଥି କରି ବସିପଡ଼ିଲା । କିଛି କ୍ଷଣ ପରେ ସେ ଘରୁ ଗୋଟିଏ ଦାସୀ ବାହାରି ଆସିଲା । ଦାସୀ ବୁଢ଼ାକୁ ଚିହ୍ନେ । ପଚାରିଲା, “କିହୋ ଶଙ୍ଖାରି ପୁଅ, ଶଙ୍ଖା ଆଣିଛ କି !” ବୁଢ଼ା ଉତ୍ତର କଲା ‘ହଁ’ । ପୁଣି କହିଲା, “ଝିଅ, ଟୋପାଏ ପାଣି ଦିଅନ୍ତୁ, ବୁଢ଼ା ମଣିଷ, ଖରାରେ ତଷ୍ଟି ଶୁଖିଗଲାଣି ।” ଦାସୀ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ଚାଲିଗଲା ।

କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଲୋଟାଏ ପାଣି ଘେନି ଦାସୀ ଫେରିଆସି ବୁଢ଼ା ପାଖରେ ଥୋଇଦେଲା । ବୁଢ଼ା ଉପରକୁ

ଆଁ କରି ଦେଇ ଢକଢକ କରି ଅଧ ଲୋଟାଏ ପାଣି ଟେକିଦେଲା । ପାଣି ପିଇସାରି ବୁଢ଼ା ଚଉରସ ନିଃଶ୍ୱାସଟାଏ ମୁହଁ ବାଟେ ପକାଇ କହିଲା, “ଝିଅ, ତୋର ବଡ଼ ଧରମ ହେଲା ।” ଦାସୀ କହିଲା, “ହେଉ ହେଲା ତ ହେଲା ପଛକେ, ଚାଲ ବୋହୂସାଆନ୍ତାଣୀ ଡାକୁଛନ୍ତି କିମିତିକା ଶଙ୍ଖା ଅଛି ଦେଖୁବେ ।” ବୁଢ଼ା ଟୋକେଇଟି ନେଇ ଉଠିଲା । ସଦର ଦରଜା ପାରି ହେଲେ ଭିତରେ ପକକା, ବାହାର ସାମନାରେ ଚଉପାଢ଼ି, ବାଆଁ ପାଖକୁ ଭିତରେ ଆଡ଼ ଦୁଆର । ସେ ଦୁଆର ପାଖରେ ଓଡ଼ଣା ଦେଇ ବୋହୂଟିଏ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ବୁଢ଼ା ଯାଇ ଟୋକେଇଟି ଥୋଇ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ବୋହୂଟି ଧୀରେ ଧୀରେ ଦାସୀକି କହିଲା, “କି ଶଙ୍ଖା ଅଛି ପଚାର ମ ।” ଦାସୀଟି ଟିକିଏ ମୁଖରା । ସେ କହିଲା, “ଛି’ କର, ବୁଢ଼ା ମିଶିପିଟାକୁ ଏତେ ଲାଜ ? ନିଜେ ଟୋକେଇରୁ ଆସି ଦେଖୁନାହିଁ ?” କଥାଟା ମନକୁ ଆସିଲା । ବୋହୂଟି ଓଡ଼ଣା ଅଧେ ଟେକି ଦେଇ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସିହସିକା ବାହାରି ଆସି ଟୋକେଇ ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ବୋହୂଟିର ମୁହଁ ଦିଶିଗଲା । ମୁହଁଟି ଟକି କାଟି ଦେଲାପରି; ଚମ୍ପାଫୁଲ ପରି ଗୋରା । ଚାରି ଆଙ୍ଗୁଳ ଓସାର ନାଲି ତହିଁର ମୟୂରକଣ୍ଠିରି କଷ୍ଟା ଖଣ୍ଡିକ ଗୋଇଠିଯାଏ ଲମ୍ବିଛି । ତା ଭିତର ଦେଇ ବୋହୂଟିର କଞ୍ଚା ସୁନାପରି ଗୋରା, ଗୋଟିଏ ଚାଉଳରେ ଗଢ଼ା ଦେହଟି ଫୁଟି ଦିଶୁଛି । ବୁଢ଼ାର ଆଖି ପୁରି ଉଠିଲା । ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର, ଏଡ଼େ ନିକ ବୋହୂଟିଏ ସେ କେବେ ଦେଖି ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ଆଉ ଆଖି ଫେରାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏକା ଧାନରେ ବୋହୂଟିକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ବୁଢ଼ାର ଇଚ୍ଛା କ’ଣ କହିବ ବୋଲି, କିନ୍ତୁ ପାଟିରୁ କଥା ଫୁଟିଲା ନାହିଁ । କେତେବେଳକେ ବୁଢ଼ା ମୁହଁ ଫିଟାଇ କହିଲା, “ମା, କି ଶଙ୍ଖା ନବୁ ନେ ।” ମା’ ବୋଲି ଡାକି ଦେଲାକ୍ଷଣି ବୁଢ଼ାର ଛାତି କୁଣ୍ଢେ ହୋଇଗଲା । ବୋହୂଟି ଲାଜ ଛାଡ଼ିଦେଇ କହିଲା, “ଆସ୍‌ମାନ୍ ତାରା ଶଙ୍ଖା ଅଛି ?” ଓଃ, ଏଡ଼େ ମିଠାକଥା । ଏପରି କଥା ତ କେହି କହେ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ାର କାନରେ ସେ ସ୍ୱରଟା

ଧରକୁ ଧର ବାଜିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବୁଢ଼ା କହିଲା, “ନା, ମା, ରଙ୍ଗଝିଲିରି, ବଉଳଫୁଲିଆ, ବିଛାମାଳିଆ, ଚୂନଟିପି ଏହି ସବୁ ଅଛି । ଏହିଥିରୁ ଯାହା ନବୁ ନେ ମା, ମୁଁ ଆସ୍‌ମାନ୍ ତାରା ତିଆରି ହେଲେ ଆଣିଦେବି ।”

ବୋହୂଟି ଦେଖୁ ଦେଖୁ ମୁଠାଏ ଶଙ୍ଖା ପସନ୍ଦ କଲା । ତେବେ ସେ ମୁଠାକ ହାତକୁ ହେବ କି ନାହିଁ କିଏ କହିବ ? ଏହି ସମୟରେ ବୁଢ଼ା କହିଲା, “ଦେ ମା, ହାତ ଦେ, ମୁଁ ଶଙ୍ଖା କଛି ଦିଏ ।” ବୋହୂଟି ହଠାତ୍ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଦେଉଛି ବା କିପରି ? ଟିକିଏ ଇତସ୍ତତଃ କଲା । ବୁଢ଼ା କହିଲା, “ମା, ମୋତେ ଲାଜ କରୁଛୁ ? ମୁଁ ପରା ତୋ ପୁଅ । ପୁଅକୁ ମା ଲାଜ କରେ ନା !” ଦାସୀ ଏହି ସମୟରେ ଠୋ ଠୋ କରି ହସି ଦେଇ କହିଲା, “ବୋହୂ-ସାଆନ୍ତାଣୀଏ ! ଆଜ୍ଞା ବୁଢ଼ା ପୁଅଟିଏ ପାଇଲ ଏକା; କପାଳ ତ ।” ବୋହୂଟି ପୁଣି ହସି ଦେଇ କହିଲା, ‘ଦୂର୍’ ।

ବୋହୂଟି ହାତ ବଢ଼ାଇଦେଲା । କେଡ଼େ ଟିକିଏ ନିକ ହାତଟି ! କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଗୋଲ, ଆଙ୍ଗୁଳିଗୁଡ଼ିକ ଚମ୍ପାକଢ଼ି ପରି । ପାପୁଲିଟି ଚୁଲଚୁଲ ହେଉଛି । ଶଙ୍ଖାଗୁଡ଼ିକ କି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି । ଏ କ’ଣ ମଣିଷର ହାତ ? ନା, କେହି କାରିଗର ଠାକୁର ଗଢ଼ିଛି ? ସେ ହାତକୁ ବୁଢ଼ା ତା’ର ମଳିଆ, ରୁକ୍ଷ ହାତରେ ଧରିବାକୁ ସାହସ କଲା ନାହିଁ । ତା’ପରେ ବାଁହାତରେ ଥିର କରି ହାତଟି ଧରି ପରେ ଶଙ୍ଖା କଛିବାକୁ କାଢ଼ିଲା । ଏ ହାତ, ଶଙ୍ଖାରେ କାଳେ କଟିଯିବ; ରକତ ବାହାରି ପଡ଼ିବ ଯେ । ପୁଣି ଟିକିଏ ରହିଲା । ପୁଣି ଶଙ୍ଖା ପଟିଏ ଆଣି, ଧୀରେ ଧୀରେ ଅତି ସତର୍କତାରେ, ଅତି ସାବଧାନତାର ସହିତ ସେ ପଟିକ କଛି ନେଲା । ସେ ହାତଟି ଧରିଥିବା ବେଳେ ବୁଢ଼ାର ଆନନ୍ଦ ସୀମା ରହୁ ନ ଥାଏ, ଯେପରି ତା’ର ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସୁଖ, ସମସ୍ତ ଆଶାର ସେହିଠାରେ ତୃପ୍ତି । ସେ ହାତକୁ ପୁଣି ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ହେଲା । ବୁଢ଼ା ଭାବିଲା, ମୁଁ ପ୍ରତିଦିନ ଏହିପରି ଏ ହାତରେ ଶଙ୍ଖା ପିନ୍ଧାନ୍ତି କି !

ଏହି ସମୟରେ ସେ ଘରର ସାଆନ୍ତାଣୀ ସେଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଶାଶୁଙ୍କୁ ଦେଖି ବୋହୂଟି ଓଡ଼ଣା ଟାଣି ଦେଇ ପଳାଇଲା । ଶାଶୁ ଦାସୀକୁ ପଚାରିଲେ, “କିଲୋ, ଶଙ୍ଖା କିଣୁଥିଲ କି ?” ଦାସୀ କହିଲା, “ହଁ, ବୋହୂସାଆନ୍ତାଣୀ ଏହି ମୁଠାକ ନେବେ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି ।”

ଶାଶୁ କହିଲେ - ଦାମ୍ କେତେ ?

ବୁଢ଼ା - ଶଙ୍ଖା ମୁଠାକ, କି ଦାମ୍ ?

ଶାଶୁ - ଫେର, କେତେ ଦେବି ?

ବୁଢ଼ା - ମା’ ଠଉଁ ମୁଁ କ’ଣ ଦାମ୍ ନେବି ?

ଶାଶୁ ଦାସୀକୁ ପଚାରିଲେ - କିଲୋ ? ମା’ କ’ଣ ଲୋ ?

ଦାସୀ ହସି ହସି କହିଲା, “ସେଇ ପିଲାଟି ବୋହୂସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ପୁଅ ହୋଇଛି ।”

ଶାଶୁ ବି ହସିଲେ । କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା, ଏଥର ଦାମ୍ ନେଇଥାଅ ଆଉଥରକୁ ପଛେ ଖାଲି ଦେଇଯିବ । ତମେ ଗରିବ ଲୋକ...”

ବୁଢ଼ା - “ନା, ନା, ମୋ ମା’କୁ ମୁଁ ତ ଦେଇଛି; ମୁଁ ଆଉ ଦାମ୍ ନେବି ନାହିଁ । ଶଙ୍ଖା ମୁଠାକ ଲାଗି ମୁଁ ଗରିବ ହୋଇଯିବି ନାହିଁ ।

ଏହା କହି ଶଙ୍ଖାରି ଶଙ୍ଖାମୁଠାକ ରଖିଦେଇ ବୋଝଟି ଧରି ଏକାବେଳକେ ଚାଲିଗଲା । ଆଉ ଡାକିଲେ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ଦାସୀ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ଗଲା; କିନ୍ତୁ ସେ ଆଉ ଫେରି ଚାହିଁଲା ନାହିଁ ।

ସେହିଦିନଠୁଁ ସେ ବୁଢ଼ା ଶଙ୍ଖାରି ଦୁଇଦିନେ ତିନିଦିନେ ସେ ଗାଁକୁ ଆସେ ! ଶଙ୍ଖାଟା କ’ଣ ଗୋଟାଏ ନିତ୍ୟାନି ଦରବ ଯେ, ଲୋକେ ରୋଜ କିଣିବେ । ଅକାଳେ ସକାଳେ ପୁନେଇଁ ପରବରେ ସିନା କିଏ ନୂଆ ଶଙ୍ଖା ଖୋଜେ ! ବୁଢ଼ାଟା ଖାଲି ଘର ଘର ବୁଲି ଫେରିଯାଏ, କିନ୍ତୁ ଶଙ୍ଖା ବିକ୍ରି ତ ବୁଢ଼ାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ସିଏ ଆସେ ତା’ର ସେହି ନିଜ ମା’ଟିକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ।

କେଉଁଦିନ ଆସେ, କାହାରିକୁ ନ କହି ଦୁଆରଯାକେ ଚାଲିଆସେ । ବୋଝ ରଖିବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ, ଖାଲି ପାଟି କରି ଡାକିଦିଏ, “ନୂଆ ଶଙ୍ଖା ନବ ?” ତା’ ପାଟି ଶୁଣିଲା କ୍ଷଣି ବୋହୂଟି କୁଆଡ଼େ ଥାଏ, ଆସି ଦୁଆର ପାଖରେ ଟିକିଏ ଛିଡ଼ା ହୁଏ । ବୁଢ଼ାଟି ଟିକିଏ ଅନାଏ; ଚାହିଁ ଦେଲାକ୍ଷଣି ବୁଢ଼ାର ମନ ପୁରି ଉଠେ । ପଚାରେ, “ମା, ଆଉ ଶଙ୍ଖା ନବୁ ?” ବୁଢ଼ାର ଇଚ୍ଛା କାଳେ ନବାକୁ କହିବ, ତାହାହେଲେ ତା ମା’ର ଚମ୍ପାଫୁଲିଆ ସୁନ୍ଦର ହାତଟିରେ ସେ ଶଙ୍ଖା କଛି ଦେବ; କିନ୍ତୁ ବୋହୂଟି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଦିଏ । ବୁଢ଼ା ଫେରି ଚାଲିଯାଏ ।

ଦିନେ ଦିନେ ଯଦି ବୋହୂଟିର ଆସିବାକୁ ଡେରି ହୁଏ, ସେ ଦାସୀଟି ଛୁରି କରିଦିଏ, “ବୋହୂ ସାଆନ୍ତାଣୀଏ, ତମ ପୁଅ ଅଇଲାଣି ।” ବୁଢ଼ା ଦୁଇଥର, ଚାରିଥର “ନୂଆ ଶଙ୍ଖା ନବ” ବୋଲି ଡାକିଲାରୁ ତା ମା’ଟି ଆସି ଛିଡ଼ାହୁଏ । ବୁଢ଼ା ଯେଉଁଦିନ ଆସେ, ପ୍ରାୟ ଏହି କଥା, ଏହି ଅଭିନୟ ନିତି ନିତି । ବୁଢ଼ା ଫେରିଲା ବେଳକୁ ଭାବେ “ମା’ର ଆସ୍‌ମାନତାରା ଶଙ୍ଖା ଉପରକୁ ମନ । କେବେ ସେଥିରୁ ମୁଠାଏ ଆଣିଦେବି ।” ଶେଷରେ ଠିକ୍ କଲା ଆସନ୍ତା ରଜ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ବେଳକୁ ଯୁଆଡୁ ହେଲେ ମା’ ଲାଗି ଆସ୍‌ମାନତାରା ମୁଠାଏ ଆଣିବ । ମା’ ନାଇବ, ମୋତେ ହାତ ଦେଖାଇବ, ମୁଁ ଶଙ୍ଖା କଛି ଦେବି । ଏଇୟା ଭାବିଲାକ୍ଷଣି ବୁଢ଼ାର ମନ ଭାରି ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇଯାଏ । ବୁଢ଼ା ରଜସଂକ୍ରାନ୍ତିକୁ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ରଜସଂକ୍ରାନ୍ତିଟି ଏଥର ତା’ର ଭାରି ଆନନ୍ଦର ଦିନ; ତା ମା’ ଲାଗି ସେ ଆସ୍‌ମାନତାରା ଶଙ୍ଖା ଆଣିବ; ମା’ କେଡ଼େ ଖୁସି ହେବ !

ବୈଶାଖ ମାସ ହେଲା । ବୁଢ଼ା ଲୋକ, ସେଥିକି ଖରାରେ ରୋଜ ରୋଜ ବାଟଚଲା, ପାଣିପିଆ, ଦେହରେ ସହିଲା ନାହିଁ, ବୁଢ଼ାକୁ ଜ୍ୱର ହେଲା । ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ଭାରି ଜ୍ୱର । ଗୋଡ଼ ହାତ ଫୁଲିଗଲା । ସମସ୍ତେ କହିଲେ ବୁଢ଼ା ଆଉ ବଞ୍ଚିବ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ାର କିନ୍ତୁ ସେ ଦିଗକୁ ଭାବନା ନାହିଁ । ସେ ସବୁବେଳେ ଭାବି ହେଉଥାଏ ଯେ, କେଉଁଦିନୁ ସେ ମା’କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମନଟା ଆଉଟି ପାଉଟି ହେଉଥାଏ ।

ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ରଜସଂକ୍ରାନ୍ତି ଆସି ପାଖ ହୋଇଗଲା । ବୁଢ଼ା ଦୁଇମାସ ହେଲା ମା'କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇନାହିଁ । ଚାଲିପାରୁଥିଲେ ଯିମିତି ହେଲେ ଦେଖୁ ଆସୁଥାଆନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ରଜକୁ ତ ଆସ୍ମାନତାରା ଶଙ୍ଖା ମୁଠାଏ ନିଶ୍ଚୟ ଦେବାକୁ ହେବ । ବୁଢ଼ା ଅନେକ କଷ୍ଟରେ ଉଠି ବସି ନିଜ ହାତରେ ଶଙ୍ଖା ତିଆରି କଲା । ଆଉ କେହି କରିଦେଲେ କାଲେ ମା' ମନକୁ ନ ଆସିବ ! ଷାଠିଏ ବର୍ଷକାଳ ଶଙ୍ଖା ଗଢ଼ି ଗଢ଼ି ସେ ଯେତେ ହାତସଫେଇ ହାସଲ କରିଥିଲା, ସବୁ ସେଥିରେ ଲଗାଇଲା । ଦିନକ କାମ ଚାରିଦିନ ଲାଗୁ ପଛକେ କାମଟି କିମିତି ସରସ ହେଉ । ରଜ ଦୁଇଦିନ ଥାଇ କାମ ନିକାଶ ହେଲା । ମନ ଘେନି ଫଳ । ଏପରି ଗଢ଼ଣ ଶଙ୍ଖା ତା ଜୀବନରେ ତା ହାତରେ କେବେ ଉତୁରି ନାହିଁ । ଶଙ୍ଖା ଦେଖୁ ବୁଢ଼ାର ମନ ଭାରି ଖୁସି । ତା ମା' ହାତକୁ ଏ ଶଙ୍ଖାମୁଠିକ ଖୁବ୍ ମାନିବ ।

ରଜ ଆଗ ଦିନ ପହିଲି ରଜ । ଆଜି ଝିଅ-ବୋହୂଏ ନୂଆ ଶଙ୍ଖା, ନୂଆଶାଢ଼ି ପିନ୍ଧନ୍ତି । ରାତିସାରା ବୁଢ଼ାର ନିଦ ନାହିଁ । ସକାଳୁ ଉଠି ବୁଢ଼ା ଭାବିଲା, “ମୁଁ ତ ଚାଲିପାରୁନାହିଁ, କ'ଣ କରିବି । ଆଉ କିଏ ନେଇଗଲେ ତ ହେବ ନାହିଁ । ମା' କୁ ଡେରଦିନୁ ଦେଖୁ ନାହିଁ । ସତେ କ'ଣ ଏଥିରୁ ବଞ୍ଚିବି ଯେ - ଥରେ ଦେଖୁ ଆସେ । ଆଉ ମା'ର ସେହି ହାତରେ ଶଙ୍ଖା କଛି ଦେବି ।” ମା'ର ହାତଟି ମନେ ପଡ଼ିଗଲାକ୍ଷଣି ବୁଢ଼ାର ଗଦାଏ ବଳ ଆସିଲା । ବୁଢ଼ା ସଅଳ ସଅଳ ମୁଠାଏ ଖାଇଦେଇ ଶଙ୍ଖାମୁଠିକ ଗାମୁଛାରେ ବାନ୍ଧି ବାହରିଲା । ଅତି କଷ୍ଟରେ ଭଡ଼ାଏ ଭଡ଼ାଏ ପାଦ ପକାଇ ଚାଲୁଥାଏ । ପାଞ୍ଚକୋଶ ବାଟ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ବେଳ ଗଢ଼ିଗଲାଣି ।

ବୁଢ଼ା ଯାଇ ଯେଉଁଠାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ତାକୁଥିଲା ସେହିଠାରେ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ମନରେ କେତେ ଆନନ୍ଦ, କେତେ ଉତ୍ସାହ । ତାକିଲା, “ଶଙ୍ଖା ନବ ?” କେହି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ପୁଣି ତାକିଲା, “ମା'ଲୋ, ଶଙ୍ଖା ନବୁ

ପରା !” ତେବେ ବି କେହି ଆସିଲେ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ଅଧାର ହୋଇପଡ଼ିଲା । ଦୁଇଥର ତାକି ସାରିଲାଣି, କେହି ଜବାବ ପଦେ ଦେଉ ନାହିଁ । ଥରେ ତାକିଲେ ତ ମା' ତାର ଆସି ଦୁଆରବନ୍ଧ ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ପୁଣି ତାକିଲା, “ମା' - ମୁଁ ଆସିଛି । ଶଙ୍ଖା ଆଣିଛି ତୋ ପାଇଁ ।” ଏଇଥର ସାଆନ୍ତାଣୀ ନିଜେ ବାହାରି ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ସେହି ଦାସୀ । ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କୁ ଦେଖୁ ବୁଢ଼ା କହିଲା, “ମୋ ମା' କାହିଁ ? ମୁଁ ତା ପାଇଁ ଆସ୍ମାନତାରା ଶଙ୍ଖା ଆଣିଛି, ରଜରେ ପିନ୍ଧିବ ।” ଦାସୀ ତ ଏତେବେଳକୁ ହୁରି କରି କମ୍ପାଇ ଦିଅନ୍ତାଣି; ସେ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ସାଆନ୍ତାଣୀ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ, “ନା, ଶଙ୍ଖା ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ।” ବୁଢ଼ା କହିଲା, “ନା, ନା, ମୁଁ ମୋ ମା' ଲାଗି ବଡ଼ ଶରଧାରେ ଆଣିଛି ।”

ସାଆନ୍ତାଣୀ - ନା, ଶଙ୍ଖା କେହି ନେବେ ନାହିଁ ।

ଯା-

ବୁଢ଼ା - ହେଉ, ଶଙ୍ଖା ନ ନେଲେ ନାହିଁ, ମୋ ମା' କୁ ଥରେ ତାକିଦିଅ ମୁଁ ଦେଖିବି । କେଉଁଦିନରୁ ଦେଖୁ ନାହିଁ ।

ସାଆନ୍ତାଣୀ - ଦେଖା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ା ମୁଣ୍ଡରେ ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା, “ଦେଖା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ? ମୋ ମା'କୁ ମୁଁ ଥରେ ଦେଖିପାରିବି ନାହିଁ !” ବୁଢ଼ାର ଆଖି ଛଳଛଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ କହିଲା, “ଥରଟିଏ ଦେଖିବି - ମୁଁ ଆଉ ବଞ୍ଚିବି ନାହିଁ ।”

ସାଆନ୍ତାଣୀ ଦାସୀକୁ କହିଲେ, “ଯା, ବୋହୂକୁ ତାକି ଦେ ।” ଦାସୀ ଚାଲିଗଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ବୋହୂ ଆସି ଦୁଆର ପାଖେ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ସେଇଠି ସେ ସବୁଦିନେ ଛିଡ଼ା ହୁଏ । ଆସିଲା ବେଳକୁ ଝୁମୁରୁ ଝୁମୁରୁ ହୋଇ ଚାଲିଆସେ । ଛିଡ଼ା ହୋଇ ବୁଢ଼ାକୁ ଚାହିଁଦିଏ । ତା'ର ହସହସ ମୁହଁଟି ଦେଖୁ ବୁଢ଼ାର ଆନନ୍ଦର ସୀମା

ରହେ ନାହିଁ । ଆଜି ନିଃଶବ୍ଦରେ ଆସି ଛିଡ଼ା ହେଲା । ସେ ଚାରି ଆଙ୍ଗୁଳ ଲେଖାଏଁ ନାଲି ଡହଁରି ଶାଢ଼ି ନାହିଁ କି କୁମ୍ଭକିନାରା ଦକ୍ଷିଣା ପାଟ ନାହିଁ । ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟା ଲଙ୍ଗଳା, ପିନ୍ଧିଛି ଖଣ୍ଡେ ଧଳା ଥାନ ଲୁଗା । ବୁଢ଼ାର ଦେହ ଥରିଉଠିଲା, ମୁଣ୍ଡ ଘୁରିଗଲା, ବୁଢ଼ା ଆଖି ବୁଜି ପକାଇଲା । ପୁଣି ଚାହିଁ ଦେଲାବେଳକୁ ତା’ର ସେହି ହାତଟି ଦିଶିଗଲା - ହାତରେ କିଛି ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ଭୋ ଭୋ କରି ରଡ଼ି କରି ଉଠିଲା । ବୋହୂଟି ଫେରିପଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । ବୁଢ଼ା

କହିଲା, “ମା ଲୋ ! ମୁଁ ନ ମରି କାହିଁକି ତୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲି । ଏଇୟା ଦେଖିବା ଲାଗି ନା ଲୋ ମା’ -” ।

ବୁଢ଼ା ଆଉ କହିପାରିଲା ନାହିଁ । ଗାମୁଛାରୁ ତା’ର ବଡ଼ ଯନ୍ତର, ବଡ଼ ଶରଧାର ଶଙ୍ଖାମୁଠିକ ଫିଟାଇପକାଇ ବାହାରେ କଟାଡ଼ି ଦେଲା । ମୁଠାକ ଯାକ ଶଙ୍ଖା ଚୁନା ହୋଇଗଲା । ତହୁଁ ସେ ଏକାମୁହାଁ ହୋଇ ଫେରି ଚାଲିଗଲା । ଦାସୀ ଓ ଶାଶୁ ରଡ଼ି କରିଉଠିଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧. ଶଙ୍ଖାରି ବୁଢ଼ାର ଶାରୀରିକ ଅବସ୍ଥା କିପରି ଥିଲା ?
୨. ବୁଢ଼ା ହାଲିଆ ହୋଇ ବିଶ୍ରାମ ନେଇଥିବା ଘରଟି କିପରି ଥିଲା ?
୩. ବୋହୂଟିର ଗଡ଼ଣ କିପରି ଥିଲା ?
୪. ବୋହୂଟି କି ଶଙ୍ଖା ଖୋଜୁଥିଲା ଓ ବୁଢ଼ା ପାଖରେ କି କି ଶଙ୍ଖା ଥିଲା ?
୫. ବୋହୂଟି ପ୍ରଥମେ ଶଙ୍ଖା ପିନ୍ଧିବାକୁ ହାତ ବଢେଇ ନ ଥିଲା କାହିଁକି ?
୬. ବୋହୂଟି ହାତ ନ ଦେଖାଇବାରୁ ବୁଢ଼ା କ’ଣ କହିଲା ?
୭. ବୋହୂର ହାତ ଦେଖି ଶଙ୍ଖାରିବୁଢ଼ା ମନରେ କ’ଣ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ?
୮. ଶଙ୍ଖାରିବୁଢ଼ା ପ୍ରଥମେ ବୋହୂ ହାତରେ ଶଙ୍ଖା ପିନ୍ଧାଇବାକୁ ଭରସି ପାରୁ ନ ଥିଲା କାହିଁକି ?
୯. ବୁଢ଼ା ତା’ର ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସୁଖ, ତୃପ୍ତି କେତେବେଳେ ପାଇଲା ?
୧୦. ଶଙ୍ଖା ପିନ୍ଧେଇ ସାରି ବୁଢ଼ା ଦାମ୍ ନେଲା ନାହିଁ କାହିଁକି ?
୧୧. ବୁଢ଼ାଟି ସେହି ଗାଁକୁ ଦୁଇ, ତିନି ଦିନରେ ଥରକୁ ଥର କାହିଁକି ଆସେ ?
୧୨. ଆସ୍ବାନତାରା ଶଙ୍ଖା ବୁଢ଼ା କି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଓ କିପରି ତିଆରି କଲା ?
୧୩. ସେଥର ବୁଢ଼ା ଡାକିଲା କିନ୍ତୁ ଭିତରୁ ଉତ୍ତର ଆସିଲାନି କାହିଁକି ?

୧୪. ବୁଢ଼ା ନିଜେ ନ ମରି ମାଆକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲା ବୋଲି କହିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ'ଣ ?

୧୫. ବୋହୂଟିର ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିଧେୟ କିପରି ଥିଲା, ଯାହାକୁ ଦେଖି ବୁଢ଼ା ଶଙ୍ଖାରି ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ ?

୧୬. ବୁଢ଼ା ଆଣିଥିବା ଶଙ୍ଖା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ବାହାରେ କଟାଡ଼ି ତୁନା କରିଦେଲା କାହିଁକି ?

ତୁମ ପାଇଁ କାମ :

୧୭. ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଜାତୀୟ ଭାବନାମୂଳକ କବିତା ସଂଗ୍ରହ କରି ପଢ଼ ।

୧୮. ମଣିଷ ପ୍ରତି ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଓ ଗଭୀର ଆପଣାପଣ କାନ୍ତକବିଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିକୁ କିପରି ସର୍ବକାଳୀନ କରିପାରିଛି, ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କର ।

